למשפחותם
לבית אבותם
תולדות משפחות מיוחסות בישראל

משפחת ברגמן היא משפחה ותיקה בארץ ומיוחסת לרש"י ולדוד המלך ■ אבי המשפחה היה מראשוני העולים מגרמניה לירושלים לפני כמאה ושמונים שנה וייסד בה את 'כולל הו"ד' (הולנד ודויטשלאנד) ■ מצאצאיו הסתעפו משפחות מכובדות ובהן גאונים ותלמידי חכמים מפורסמים, עסקנים וגומלי חסדים

מ. ירושלמי

משפחת ברגמן

המשפחות המסתעפות:

אבן-חן ■ אגסי ■ אויערבאך ■ אטיק ■ איזאק ■ איידלשטיין ■ אייזן ■ אילון ■ אלידע ■ אלירז ■ אנשין ■ בלומנטל ■ ברודא ■ בר-חי ■ ברטורא ■ בריז"ל ■ ברנשטיין ■ דויטש ■ דייטש ■ דרוק ■ הולצמן ■ הורביץ ■ הירשמן ■ הלטובסקי ■ ווגשל ■ וולר ■ ווקסלשטיין ■ וורטהיימר ■ וייספיש ■ וילהלם ■ וינוגרד ■ זלאטניק ■ האנעס ■ חזן ■ יהודה ■ יחזקאל ■ כהן ■ לאזער ■ לב ■ לבל ■ לודמיר ■ לווינזון ■ ליכטנשטיין ■ ליס ■ מינצברג ■ מן-ההר ■ מרקוביץ ■ סנדר ■ ערבליך ■ פוטרמן ■ פישמן-ליבערזאהן ■ פריידמן ■ פריימן ■ פריינד ■ פרנקל ■ ציינווירט ■ קב ■ קלפהולץ ■ קלצקין ■ קניגסברג ■ רבינוביץ ■ רוזנפלד ■ רוזנר ■ רוטנברג ■ ריבלין ■ שלום ■ שלעזינגער ■ שמרלר ■ ששון ■ תפילינסקי

מוצאה של משפחת ברגמן מבואריה בדרום גרמניה. ראש המשפחה, הג"ר אליעזר ברגמן, הגיע ארצה לפני כמאה ושמונים שנה וממנו הסתעפה המשפחה.

בידי המשפחה השתמר תכריך ובו העתקי המכתבים של ר' אליעזר ברגמן ומשפחתו, מאז יציאתם לארץ והגעתם אליה. הקורא מכתבים אלה עומד נפעם מול מסירות נפשו ליישוב הארץ ועמידתו האיתנה בקשיים שפקדוהו.

דור ראשון:
הג"ר יוסף ברגמן אב"ד היידנהיים
ראש משפחת ברגמן

שורשי משפחת ברגמן עתיקים, אך אין פרטים מדויקים על אבותיה. ידוע על קשרי המשפחה עם קהילות במוריביה והונגריה. משערים כי אבות המשפחה הגיעו מפרוסטיץ שבמוריביה דרך הונגריה והתיישבו בגרמניה, בערך בשנת ש"ל.

ר' יוסף ברגמן מהיידנהיים, היה בנו של הג"ר בנימין אב"ד היידנהיים בהג"ר אליעזר אב"ד היידנהיים. לאחר פטירת אביו, התכנה גם בשם אביו בנימין ונקרא 'יוסף בנימין ברגמן'. בספרי הרשויות הוא מכונה בשם "וואלף", כתרגום שמו "בנימין" שעליו נאמר "זאב יטרף".

שימש כרב הקהילה בהיידנהיים בפראנקוניה התיכונה, שבמחוז בואריה שבגרמניה, על מקום אביו וזקנו. נפטר במבחר שנותיו ביום כ"ח בניסן תקס"ט, כשהוא משאיר אחריו את בנו היחיד ר' אליעזר שהיה ילד פחות מעשר שנים, ואת אלמנתו מ' מרים בונא (בונלא) בת ר' אליקים. לאחר פטירתו ניישאה אלמנתו לר' ישראל איינברגר שעסק במסחר, ונולד לה בן בשם ר' זלמן שדר בעיירה שמיטן הסמוכה לפרנקפורט. לאחר שהתאלמנה מבעלה השני, עלתה יחד עם בנה ר' אליעזר לארץ ישראל ושם מנו"כ.

ר' יוסף בנימין הוא הראשון שנקרא בשם "ברגמן" (- איש ההר) על-שם ההר שלמרגלותיו עמדה העיר היידנהיים, ואת השם קיבל לאחר פרסום 'חוק השמות' בשנת תקפ"ז, כאשר כל יהודי הממלכה האוסטרית נצטוו לקבל על עצמם שמות משפחה בשפה הגרמנית.

רבי יהודה ברגמן

דור שני:
רבי אליעזר ברגמן מהיידנהיים-ירושלים
מראשי כולל הו"ד

נולד ביום ה', כ"ט בתמוז תקנ"ט, בהיידנהיים כבן יחיד לאביו הג"ר יוסף ברגמן אב"ד היידנהיים.

גדל על ברכי אביו וכאשר יצאה גזרת השלטון המחייבת את ילדי ישראל לבקר בבתי הספר הנכריים, נשלח בילדותו ללמוד בישיבת הג"ר אברהם ביהם בגינגיהויזן חברו של ה"חתם סופר" ועוד. בעודו בישיבה הגיעתו השמועה על פטירת אביו, והיה אז פחות מעשר בנים. למרות שהיה במחיצתו שנים מועטות השאיר אביו עליו את חותמו לשנים, ותדיר היה מזכירו בחתימת שמו.

לאחר התייתמותו גדל בבית ידידי משפחתו והמשיך לשקוד על דלתי התורה כשניכרים בו כשרונותיו הגדולים. משם עבר ללמוד בישיבת ר' אברהם וואלף האמבורג בפירודה אשר גידלו כבנו במשך כחמש שנים.

כאשר ייסד הג"ר אברהם בינג, מגדולי תלמידי הג"ר נתן אדלר מפרנקפורט וחברו של מרן החת"ס, את ישיבתו בוירצבורג, נסע אליו ר' אליעזר ברגמן כשהוא כבן י"ז שנים ואצלו למד כשש שנים והיה לתלמידו המובהק. חבריו בישיבת וירצבורג היו הגאונים המפורסמים: רבי יעקב עטלינגר אב"ד אלטונא בעל ה"ערוך לנר"; רבי יצחק דב הלוי באמברגר אב"ד וירצבורג; רבי נתן אדלר "החכם מהמבורג" אב"ד לונדון; רבי יצחק ברנאיס; רבי נתן שייטאך; ובייחוד רבי דוד וייסקופף אב"ד ולרשטיין, שהיה חתן דודו ר' יצחק זעקיל רוזנבאום אחיו של חותנו ר' מנדל רוזנבאום מצעדל. ר' דוד זה נולד בשב"ק, י"ב באייר תקנ"ח והתייחס מצד אמו למשפחת מיוחסת ועתיקה, אשר מצאצאיה שימשו בדיינות במיץ ובפירודה, ולמד מפי גדולי דורו.

עוד בצעירותו הרביץ ר' אליעזר ברגמן תורה ברבים ואחד מתלמידיו וידידיו באותם ימים היה הג"ר יהוסף שווארץ, בעל ה"תבואות הארץ" ועוד.

בהיותו כבן כ"ג הוזמן ע"י השתדלן והעסקן המפורסם ר' מענדל רוזנבאום בעל אחותו צעל הסמוכה לוירצבורג, כדי לשמש כמלמד לחמשת בניו. כשנה לאחר מכן, בשנת תקפ"ג, נשא את בתו הבכורה מ' רבקה סילא שנולדה בשנת תקס"ו, וטרם נישואיו התנה עמם שלאחר שיסיים את תפקידו כמלמד יעלה לחון את עפר הארץ. יצוין, כי נשתמרה תעודת הנישואין של ר' אליעזר ברגמן בגרמנית בעיריית לאנדאו.

אילן משפחת ברגמן

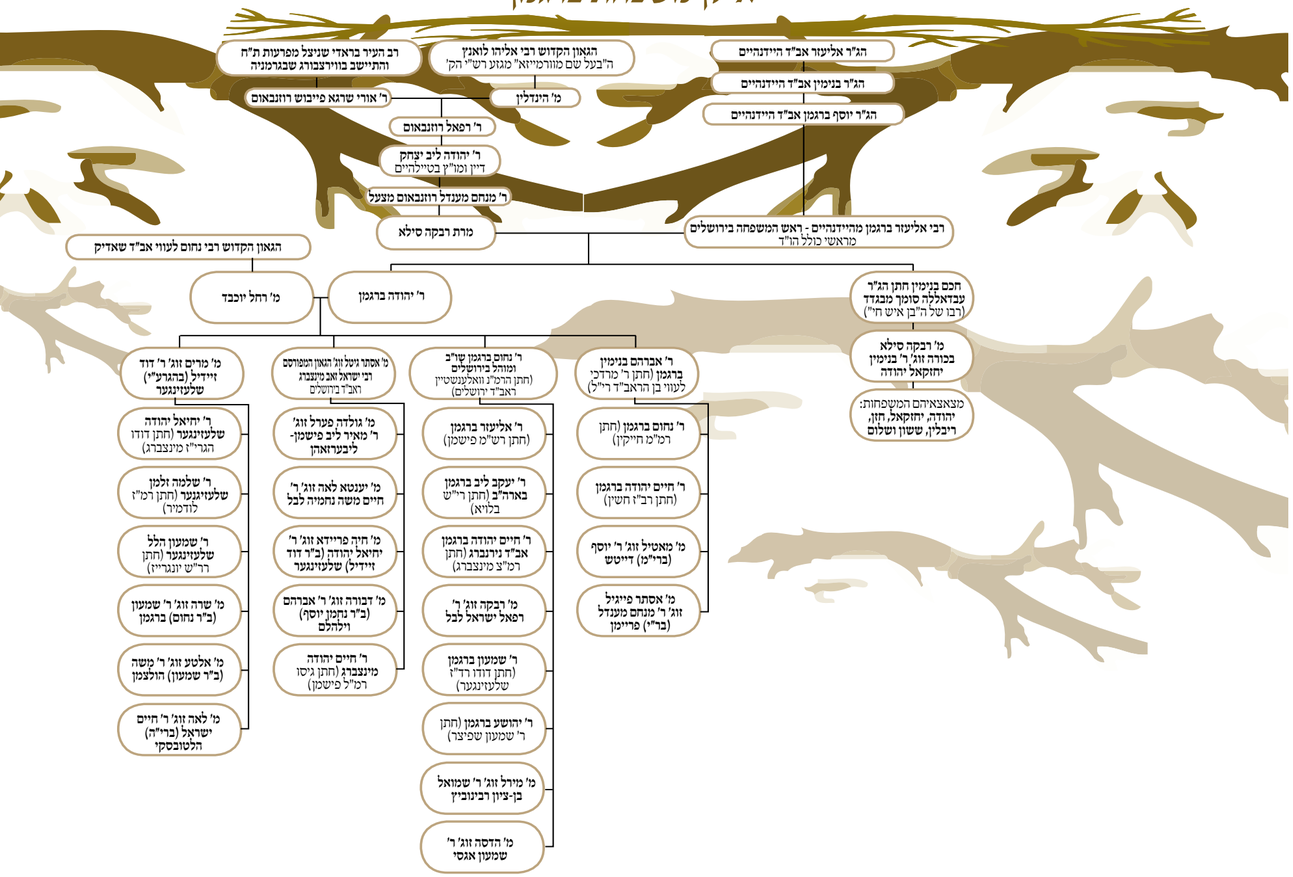

כעשר שנים דר באחוזת חותנו והצטרפה אליו שם גם אמו שהתאלמנה בשנית. בשנת תקצ"ד, אחרי שבת נחמו, נפרדו מכל מכריהם ויצאו לדרך ארוכה רצופת תלאות וסכנות, הם וחמשת ילדיהם (יוסף, נולד בכ"ד באייר תקפ"ו; יצחק, נולד בכ' בסיון תקפ"ח; לאה, נולדה בי"ז באדר תק"ץ; בנימין, נולד בה' בשבט תקצ"ב, ושרה שנולדה בכ"ו באד"א תקצ"ד), כשהבכור בן שמונה שנים והקטנה בת חצי שנה בלבד, ועמם הצטרפה גם אמו של ר' אליעזר.

נשתמר כרוז מעניין שהופץ בצירוף המלצת הדיין בעיר, לקראת עלותו ארצה. בכרוז מבאר ר' אליעזר בטוב טעם את מצוות יישוב הארץ ומבקש סיוע מנדיבי עם לו ולחבריו לעלות ארצה.

מגרמניה פנתה החבורה לעיר הנמל האיטלקית טרייסט, ואליה הגיעו לאחר מסע על גבי עגלות שנמשך כשלשה שבועות. באמצע חודש אלול הפליגו באוניית מפרשים לכיוון ארץ ישראל, ועל גבה היטלטלו במשך מ"ו ימים. בדרך פרצו לעתים סערות והאוניה היטלטלה כקליפת אגוז ושניים ממפרשיה נקרעו. סופה שטבעה וכל רכושם אבד אך הנפשות ניצלו והם הגיעו לביירות וממנה לצידון. לאחר טלטולים נוספים, הגיעו בחודש אדר תקצ"ה לעיר ירושלים. במכתב שכתבה מ' רבקה סילא להוריה היא מודה על ההצלה מהים ומוסיפה שלמרות עוניה, היא מתנחמת בכך שהיא בירושלים.

בירושלים ניסה ר' אליעזר לשלוח ידו במסחר הארגיגים והמסמרים תוצרת מפעל חותנו אך ללא הצלחה יתירה. הוא תמך בדעה שצריך לפתח את מקורות ההכנסה בארץ כהכנה לקראת הגעת עולים נוספים, ואף עודד את בני ארצו לחון את עפר הארץ. לשם כך שיגר מכתבים רבים ובהם פירוט נרחב על מנהגי הארץ ומגזה בצירוף עצות להשתקעות בארץ. צרור מכתביו נמצא לאחר שנים רבות בעליית גג בגרמניה ונדפסו ע"י נכדו מר אברהם ברטורא (חוקר תולדות המשפחה) בשם "יישאו הרים שלום".

יחד עם עולים נוספים מארצו, ייסד ופיתח את "כולל הו"ד" (הולנד ודויטשלאנד) שהוקם בשנת תקצ"ז, והקים קרן קיימת לסיוע לעניי ירושלים יוצאי מדינות אלו. פעל רבות להרמת קרן הכולל ויצא פעמיים את הארץ לטובת הכולל ונדד עד אמריקה, אליה קשה היה להגיע באותם ימים. שנים מספר עשה בחו"ל לטובת הכולל.

רבי מענדל רוזבאום מצעל

בשהותו בשנת תר"ד לערך באירופה לחיזוק הכולל, הגיעתו הבשורה המרה על פטירת זוגתו בדמי ימיה, לאחר שהוכתה בידי ערלים כאשר נקלעה לפי תומה אל רחוב הנוצרים ("ידי טרייפינע גאס") שבעיר העתיקה. היא נטמנה בהר הזיתים בחלקת הספרדים, סמוך לציון האוה"ח הק'. בשהותו בחו"ל, נשא ר' אליעזר את מ' אלישבע חיה שרה בת ר' מאיר לייב אולמן, ועמה חזר ארצה.

בשל ייסוד כולל הו"ד נוצרו חילוקי דעות בינו לבין ראשי הכוללים האשכנזים ובייחוד עם ראשי הפקידים והאמרכלים באמשטרדם, ולכן התקרב אל עדת הספרדים ולבש את מלבושי המזרח. הוא אף יצא כשד"ר בשנת תר"ט בשליחות כולל הספרדים בירושלים ונשתמר שטר ההתקשרות ביניהם. היה בידידות עם ראשי הספרדים בירושלים ובייחוד עם הג"ר יצחק קובו. את בנו בנימין השיא לבת הג"ר עבדאללה סומך מבגדד ואת בנו יהודה כינה בשם 'מירקאדו' כמנהג הספרדים.

הוא עמד על המחסור בבתי מגורים בעיר העתיקה והיה בין היוזמים לבנייתה של השכונה המרווחת "בתי מחסה" שבעיר העתיקה, אשר נבנתה לאחר פטירתו בין השנים תרכ"א-תרכ"ה.

התפרסם במלמדותו ובידיעתו הרחבה בתורה, ועמד בקשרי מכתבים עם גדולי דורו ובייחוד עם חכמי ארץ מולדתו. בין הרבנים עמם עמד בקשר היו: הג"ר מנדל קארגויא בעל ה"גידולי טהרה", הג"ר יוסף זונדל מסלאנט ראש עדת הפרושים בירושלים, ועוד.

השאיר אחריו בכתובים חידושים בכל מקצועות התורה, על הש"ס ופלפולים, בסדר ומשטר נפלא בליווי לוחות ושרטוטים ומשם ניכרות ידיעותיו העצומות בתורה. בחידושיו מזכיר את רבותיו ואת גדולי דורו. כמאה ועשרים שנה אחר פטירתו, התגלגל אחד הפנקסים בו רשם את חידושי תורתו לידי שניים מצאצאיו - מר אברהם ברטורא והג"ר שלמה זלמן מן-ההר. הם ערכו והוציאום לאור בספר בשם "בהר ייראה".

בשליחותו האחרונה נפל למשכב בעת ששהה בברלין, בה שרר אז מגיפת הטיפוס, ושם נפטר ביום י"ב בניסן תרי"ב. בני הקהילה ביכו את האבידה וקברוהו בבית העלמין בצעיר. חפציו האישיים נמכרו לתשלום דמי אכסנייתו וכתביו וספריו נעלמו. באותה תקופה בה נמצא פנקסו של ר' אליעזר ברגמן, אותר גם קברו בחלקה המזרחי של העיר, שהיה אז תחת שלטון קומוניסטי, ע"י נכדו מר אברהם ברטורא לאחר מאמצים מרובים. עצמותיו הועלו ארצה ונטמנו בהר הזיתים מול מקום המקדש.

זוגתו מ' שרה נישאה בשנית לר' אליהו יהודה רייכיס שנפטר בלי בנים בשנת תרי"ח, והיא נפטרה ז' בכסליו תרמ"ז.

צער גידול בנים סבל ר' אליעזר כל ימיו וקיבלם באהבה. שלשה עשר צאצאים נולדו לו, חלקם בגולה וחלקם בירושלים, תשעה מזוגתו הראשונה וארבעה מזוגתו השניה, ורובם מתו בילדותם מחמת המגיפות והמחלות ששררו באותם ימים. את אחד הבנים

ר' מנחם מענדל רוזנבאום מצעל
חותנו של ר' אליעזר ברגמן מהיידנהיים-ירושלים

מגדולי העסקנים ואישי הציבור המפורסמים בגרמניה.

נולד בשנת תקמ"ג בעיירה טיילהיים בחבל פראנקוניה תחתית שבמחוז באוריה, לאביו ר' יהודה לייב יצחק שנקרא 'ר' איציק לייב', דיין ומו"ץ שהטביע את חותמו על בני העיירה ותקנותיו לביצור חומות הקדושה והטהרה בעירו נשמרו לאורך ימים. ר' איציק לייב נשא את מ' מענדל שמוצאה היה מהעיר קליינשטיינאך ושימש גם כשליח ציבור בעירו הוכברג.

המשפחה התייחסה אל גדולי ומצוקי ארץ ובראשם רבי אליהו בע"ש מוורמייזא מגזע רש"י הקי. על סדר הייחוס רבתה המבוכה, אם כי ידוע שר' מענדל רוזנבאום מצעל היה דור רביעי אל ר' אליהו בע"ש, אף שאין זה מסתדר עם סדר השנים, כי ההפרש ביניהם הוא כמאתיים שנה. לאחר בירורים מעמיקים עולה הסדר כדלהלן: ר' איציק לייב היה בנו (מסתבר יותר שחסרה כאן חוליה אחת והוא היה בן בנו ר' יצחק שעל שמו התקרא 'איציק לייב') של ר' רפאל רוזנבאום, בנו של ר' אורי שרגא פייבוש רוזנבאום, בנו של רב העיר בראדי אשר שמו לא פורש, והוא היה אוד מוצל מאש מפרעות חמלניצקי בעת פרעות ת"ח ות"ט, ולאחר שניצל מהפרעות התיישב בשנת ת"י בעיר וירצבורג בגרמניה.

ר' אורי שרגא פייבוש רוזנבאום נשא את מ' הינדלין, בת הגאון הקדוש המפורסם ר' אליהו לואנץ ה"בעל-שם" מוורמייזא תלמיד "מהר"ל מפראג" ורבו של התוי"ט, אשר נפטר בוורמייזא כ"א בתמוז שצ"ו, בנו של ר' משה לואנץ מפרנקפורט, בן השתדלן המפורסם ר' יוסף יוזלין לואנץ איש רוסהיים, בנו של ר' גרשון לואנץ מרוסהיים שנשא את מ' רוזלין בתה של מ' גיטל בת רבי שלמה שפירא מהילדברון המפורסם מגזע רש"י הקי. ר' משה לואנץ היה חתנו של ר' אהרן לוריא דיין ופרנס בעלזאס שכתב למהרש"ל את האגרת המובאת בתשובתו סימן כ"ט ובה פירט את תולדות משפחת לוריא המעטירה מזרע דוד המלך ע"ה.

יתכן גם שהמשפחה מתייחסת אל ר' אליהו בע"ש דרך זוגתו השניה מ' יוטל בת ר' שלמה הכהן, אותה נשא לאחר שנת ש"י"ץ - שנת פטירת זוגתו הראשונה, וכך מצטמצם הפער בין הדורות. ציבור הקוראים מתבקש להאיר את עינינו בענין סבוך זה.

בני המשפחה שימרו מנהגים שונים שנקראו "מנהגי בני דרייפוס", כגון אכילת סעודה שלישית בשמיני עצרת בתוך הסוכה. מוצאה של משפחת דרייפוס היא מהעיר טרויש בה נולד רש"י הקי' ולפי סדר הייחוס שכתבנו לעיל היו אבות המשפחה מצאצאיו. סימוכין לייחוס זה ניתן להפיק מכך שעל מצבת ר' אברהם בנימין ברגמן רשום שהיה מצאצאי רש"י הקי' מגזע מלכות בית דוד.

●

בצעירותו עסק ר' מענדל רוזנבאום בתורה ושקד על תלמודו. בגיל כ' נשא את מ' הינדל בת ר' משה שמעיה מאהלר שנולדה בוונפורט בשנת תקמ"ו, והתפרנס מן הרוכלות, וזוגתו זו נפטרה בשנת תר"ב ור' מענדל נשא אשה בשנית ולאחר פטירתה נשא אשה בשלישית. מסחרו התרחב והוא צבר הון. מעשי הצדקה והחסד שלו התפרסמו בדורו ורוב גודלו וכבודו מוזכרים בספרי גדולי דורו. זכה לשני שולחנות, תורה וגדולה במקום אחד.

לאחר מהומות בעירו וירצבורג, תושביה היהודים נאלצו לעזובה והוא רכש בשותפות עם ידיד אחוזה נרחבת מחוץ לעיר שנקראה "אחוזת צעל" בסמיכות לנהר המיין, והקים שם מרכז יהודי. ראשית בנה במקום בית כנסת ומקוה טהרה, הקים טחנת קמח ובתי מלאכה שונים, וכך התפתחה הקהילה אט-אט.

לאחר שהשתקע באחוזתו, ביקש ר' מענדל להביא מלמד לבניו ופנה אל הג"ר אברהם בינג ראש ישיבת וירצבורג כדי שישלח לו בחור מתאים. הגר"א בינג שלח את הבחור אליעזר ברגמן שמילא את תפקידו נאמנה וחינך את חמשת בניו של ר' מענדל. לימים, בשנת תקפ"ג, נשא את מ' סילה בתו של ר' מענדל לאשה. גם ר' יהוסף שוארץ בעל ה"תבואות הארץ", תלמידו ורעו של ר' אליעזר, היה דר באחוזה זו.

מאוחר יותר, יסד ר' מענדל באחוזתו ישיבה לבחורים. שניים מבניו התמנו למגידי שיעורים ומרביצי תורה ואט-אט נהרו תלמידים בניים אל הישיבה והרחיבו את גבולה. כדי שיוכל לפרנס את משפחתו ואת אחוזתו ומוסדותיה, הקים בית חרושת לייצור מסמרים. בניו ותחניו ניהלו את המפעל וראו ברכה בעמלם.

ר' מענדל שימש גם כשר האוצר של המלך ליאפולד מושל באוריה והשתמש בקשריו לטובת אחיו הנרדפים. בתקופתו היה מצב היהודים בכי רע. השלטונות הצרו את צעדיהם וחוקקו נגדם מאות

אחוזת ר' מענדל רוזנבאום בצעל

<<

(בנימין מירקאדו) עוד הספיק להשיא ולראות ממנו בת, אך גם הוא נפטר בחיי אביו. שרדו שני הבנים שנולדו לו מזוגתו הראשונה:

א. **חכם בנימין**. נולד בגרמניה ה' בשבט תקצ"ב לערך ועלה בילדותו לארץ ישראל עם הוריו. בשנת תר"ו נשא את מ' מרים קוליס בת הג"ר עבדאללה סומך מבגדד רבו ודודו של ה"בן איש חי". עסק במסחר ויצא פעמים רבות לחו"ל לשם כך. נפטר בפתע בקהיר בשנת תר"ט, כשטרם מלאו לו י"ח שנה. נולדה לו בת יחידה מ' רבקה סילה בכורה וזוגת ר' בנימין יחזקאל לבית יהודה, וממנה הסתעפו המשפחות הספרדיות: יהודה, יחזקאל, חזן, ריבלין, ששון ושלום.

ב. **ר' יהודה ברגמן**. נולד בירושלים בשנת תקצ"ח. עליו ועל צאצאיו - להלן.

דור שלישי:
ר' יהודה ברגמן בירושלים
ב"ר אליעזר ברגמן מהיידנהיים

נולד בעיה"ק ירושלים בשנת תקצ"ח וגר בה כל ימיו. התייחס מאביו בהיותו בן י"ז ולמרות זאת המשיך לשקוד על דלתי התורה כשהוא נתמך בידי סבו ר' מענדל רוזנבאום.

התבלט כתלמיד חכם מופלג וכסותו היתה מוטלת בין גדולי ישראל עוד בצעירותו.

בגיל ט"ו נשא את מ' רחל יוכבד, בת הגה"צ ר' נחום לעווי אב"ד שאדיק, ונפטרה ח' בתשרי תרפ"ב.

ייסד בית דפוס וכן שימש כ'בנקאי' בזעיר אנפין. כאביו היה אף הוא מעסקני "כולל הו"ד" ופעל יחד עם גיסו ר' שלמה זלמן בהר"ן לייסד שכונות חדשות בירושלים מחוץ לחומות וביניהן "מאה שערים". שימש כחבר הח"ק של הפרושים. בשנת תרכ"ה, כאשר התפשטה מגיפה קשה בירושלים, ארגן יחד עם חבריו בח"ק עזרה רפואית ותמיכה בחולים ובבני משפחתם. ככלל היה ידוע כבעל צדקה ועושה חסד עם הבריות.

נפטר בט' בסיון תרמ"ו ונטמן בהר הזיתים. וזוגתו היתה יזדועה בירושלים כמיילדת והולידה לו שלשה עשר ילדים, ומהם נותרו רק ארבעה, שני בנים ושתי בנות. אחת מהבנות שנפטרו בצעירותן היא מ' שרה וזוגתו הראשונה של ר' מאיר לייב פישמן-ליבערזאהן, ואח"כ נשא את מ' גולדה פערל בת גיסו הגרי"ז מינצברג. משני הבנים הסתעפה משפחת ברגמן הירושלמית.

א. ר' **אברהם בנימין ברגמן**, חתן ר' מרדכי ב"ר יעקב לייב לעווי ראב"ד ירושלים.

ב. ר' **נחום ברגמן**, חתן ר' משה נחום וואלענשטיין ראב"ד ירושלים. משני אחיים אלו יצאו בני משפחת ברגמן הענפה ושניהם היו משמחים יחד בשמחת חתן וכלה שלא ע"מ לקבל פרס.

ג. מ' אסתר גיטל וזוגת הגאון ר' **ישראל זאב מינצברג** ראב"ד בד"ץ החסידים בירושלים ורב העיר העתיקה.

ד. מ' מרים וזוגת ר' **דוד זיידיל** ב"ר עקיבא יוסף **שלזינגר**.

דור רביעי
בני וחתני ר' יהודה ברגמן וצאצאיהם
ר' אברהם בנימין (ב"ר יהודה) ברגמן מגדולי הלומדים בירושלים

נולד בירושלים בשנת תרכ"ב. תלמיד חכם מופלג ומחשובי הלומדים בעיר.

רבי נחום ב"ר יהודה ברגמן

איש קדוש וטהור אשר נכנס לפרד"ס התורה והיה בקי בה היטב. מדי לילה היה קם בחצות ומקונן על חורבן בית המקדש. אח"כ היה לו שיעור קבוע עם אחיו ר' נחום עד אשר עלה השחר, ואז ירדו לטבול במקוה ולהטהר בסילודין לעבודת הבורא. נהג תמיד להתפלל עם הנץ החמה והמשיך את עבודת יומו העמוס.

מעשה שבא אליו בחור מגרמניה וסיפר לו שהוא חולה בשחפת ובית החולים היחידי שמוכן לאשפזו הוא ביה"ח של המיסיון. ר' אברהם בנימין הכניסו לביתו וטיפל בו עד אשר עלתה לו ארוכה. שנים רבות לאחר מכן היגר הבחור לאמריקה ושם הצליח בעסקיו וזכר לטובה את מושיעו.

צאצאיו מספרים בערגה על הכנותיו לקראת שבת; על הקפדתו להחליף את כל מלבושיו לבגדים מיוחדים לשבת; על הנהגותיו החסידיות למרות היותו בן גרמניה מדורי-דורות ושקידתו בספר "באר מים חיים" עד אשר ידעו בע"פ; על חידושי התורה שלו אשר אתבדרו בי מדרשא גם לאחר פטירתו, ע"י הגאונים ר' יוסף גרשון הורביץ רו"מ ישיבת "מאה שערים" ור' אלישה ראם מו"ץ בירושלים; שירתו בכיסופין ובערגה בסעודת דוד מלכא משיחא, אותה הקפיד לערוך מדי מוצש"ק בהכנה רבתי; הקפדתו על לימוד ה"חק לישראל" היומי למרות שהיה עסוק בתורה ועבודה כל היום; הכנתו לקראת יום הדין, כאשר החל מראש חודש אלול העתיק את מגוריו אל בית קטן שבחצר חורבת ריה"ח ומשם לא יצא עד אחרי היום הקדוש כשהוא ממורק וטהור; חיבוב המצוות שלו בבניית הסוכה שהיתה אצלו כעין "תדורו" ממש ובחנוכה וכל יומא דפגרא היה מכין עם זוגתו פשטידות מיוחדות לכבוד היום; ועוד רבות.

נשא את מ' פרידא גיטל בת ר' מרדכי כתלמיד חכם מופלג וכסותו היתה לייב. נפטרה כ"א בכסלו תש"ו ונטמנה בהר הזיתים. ר' מרדכי היה מגדולי הלומדים בירושלים נפטר בשנת תרנ"ב ונטמן ליד אביו. היה חתנו של ר' ישראל איסר פרלמן אב"ד רוזוואר‌דוב מתלמידי "החוזה מלובלין" ו"היהודי הק' מפשיסחא".

ר' אברהם בנימין נפטר ג' באד"א תרצ"ב ונטמן בהר הזיתים. על מצבתו נכתב: "איש מצוין מילידי ציון היקרים, מופלג בתורה ויראת שמים, ענוותן ושפל ברך וגריס באורייתא תדירא, שלשלת היוחסין עד רש"י הקדוש ומבית דוד קאתי הנולד בציון וחי בה כל ימיו, כמספר ימיך אמלא בתורה ובעבודה וגמ"ח".

צאצאיו:

א. ר' **נחום ברגמן**. נולד בירושלים שבין החומות בשנת תרמ"ב ונקרא על שם זקנו ר' נחום משאדיק. מילדותו התפרסם בכח התמדתו העצומה בתורה ובצעירותו קבע עמו שיעור רבה של ירושלים הגרי"ח זוננפלד.

לאחר שנשא את מ' אסתר מלכה בתו היחידה של ר' משה מרדכי חייקין (נכד הרה"ק ר' זאב וואלף משטרנא-אוסטרהא. בנו חורגו של ר' שמעון מנשה רבה של חברון וחתנו הבכור של ר' עקיבא יוסף שלזינגר), שהיתה אשת חיל וידועה ספר, עסק במסחר חצי יום והמשיך לשקוד על דלתי התורה בכל עת. מקורב היה מאד אל כ"ק מרן אדמו"ר הרה"צ רבי אהרן ראטה צוקו"ל, וכן התקרב אל כ"ק מרן אדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" צוקו"ל אשר העריכו מאד וכל אימת שהיה מתפלל בבית מדרשו היה מכבדו בעליה. החזיק על חשבונו עשרה ארברכים לומדי תורה, אשר הקדישו את כל זמנם להגות בתורה והוא כלכל את כל הצטרכויותיהם. בערוב ימיו התרושש ומאז לא פסק פומיה מגרסא עד יומו האחרון, כ"ח במנ"א תש"ח. מפאת המאורעות שהיו אז, נטמן בצורה עראית בבית העלמין הסמוך לביה"ח "שערי צדק" במרכז ירושלים, ובכ' במר חשוון תש"ט נפטרה זוגתו ונטמנה שם. בשנת תש"ל הועברו עצמותיהם להר הזיתים.

ילדיו: 1. מ' חסיה רבקה זוגת ר' זאב דב ב"ר מרדכי זיידיל לודמיר. 2. מ' חיה שרה זוגת ר' יחיאל יעקב ב"ר אשר אנשיל ליכטנשטיין. 3. מ' שיינדל מאטל זוגת ר' אהרן ב"ר יצחק מאיר לב. 4. ר' יעקב שלמה ברגמן. 5. מ' מרים לאה זוגת ר' משה טוביה ברנשטיין (אבי ר' בצלאל ז"ל בעל ה"איליני יחס" שהיה לנו לעיניים). 6. מ' דינה זוגת הקדוש ר' ראובן ב"ר יחיאל מיכל מרקוביץ. 7. מ' חיה דבורה (נפטרה בלי בנים ל' בסיון תש"ד). 8. ר' פנחס הלל ברגמן (בעל מפעל הקפה המפורסם בשכונת "בית ישראל" בירושלים שנוסד בידי אמו). 9. הבחור יחיאל יהודה (נפטר ז' בסיון תרצ"א).

ב. ר' **חיים יהודה ברגמן**. וזוגתו מ' חוה טשארנא בת ר' בנימין זאב חשין (על משפחתו כתבנו בצמד מאמרינו על משפחת חשין).

ילדיו: 1. מ' הינדא זוגת ר' ישראל מתתיהו בלומנטל. נפטר כ"א באייר תש"ח. 2. מ' חנה פייגיל אנשין, נפטרה א' דחנוכה.

ג. מ' מאטיל זוגת ר' **יוסף ב"ר יצחק מרדכי דייטש** (עליו ועל משפחתו כתבנו במאמרנו על משפחת ר' שמעון דייטש מפרשבורג). מיחידי הסגולה בירושלים ונודע בצדקת פזרנו. נפטר כבן ארבעים

יי"ב בטבת (או כסליו) תרח"ץ וזוגתו א' בטבת תשי"ח.

ילדיו: 1. מ' חיה שרה, נפטרה ז' בכסליו. זוגת דודה ר' אליעזר ב"ר יצחק מרדכי דייטש הי"ד, נהרג בשנת תש"ח. 2. ר' שמעון זאב דייטש מחושבי חסידי זוועהיל ומבוני ירושלים, נפטר י"ב בטבת תשל"ח. זוגתו מ' שרה ליבא בת ר' אהרן יוסף ויינגרטן. 3. ר' יצחק מרדכי דייטש, נפטר י"ב באדר תשל"ח. זוגתו מ' שרה ביילא בת ר' דב מאיר טנבוים, נפטרה ט"ו בטבת תשמ"ב. 4. ר' יהודה צבי דייטש, תלמיד חכם מופלג ומרביץ תורה בישיבת פרשבורג וזוועהיל ומבאי ביתו של הרה"ק מזוועהיל ז"ע"ע, נפטר י"א במנ"א. זוגתו מ' חיה דבורה בת ר' אלקנה וייסנשטרן. 5. מ' אסתר מלכה, נפטרה ל' בשבט תשס"ג. זוגת ר' משה עקיבא דרוק מגדולי הסופרים החרדים בירושלים, נפטר ד' בכסליו תשס"ג. 6. מ' חנה תחי' זוגת הג"ר משה חיים (ב"ר נפתלי צבי) שמרלר הי"ו רבה של צירך.

ד. מ' אסתר פייגיל זוגת ר' **מנחם מענדל ב"ר יהודה פריימן**. נפטר כ"ט באייר, וזוגתו ט"ו בניסן א' דחג הפסח.

ילדיו: 1. ר' מרדכי פריימן, וזוגתו מ' פנינה לבית בורנשטיין. 2. מ' חנה רחל זוגת ר' מרדכי דוד קלפהולץ. 3. ר' שמעון צבי פריימן, וזוגתו מ' בלומה לבית רוטמן. 4. מ' חנה רחל, זוגת ר' משה נח ב"ר מרדכי אביגדור זאלטניק. נפטר ט' בשבט. 5. ר' יעקב פריימן, וזוגתו מ' מלכה מינדל לבית שווימר. 6. ר' אברהם בנימין פריימן, וזוגתו מ' לאה בת ר' שמעון זיידיל שופירא. 7. מ' לאה זוגת ר' אהרן כהן. 8. מ' יהודית זוגת ר' בצלאל אויערבאך.

ר' נחום (ב"ר יהודה) ברגמן
שו"ב ומוהל בירושלים

נולד בירושלים בשנת תרכ"ו וחי בה כל ימיו. תלמיד חכם מופלג מלומדי הישיבה הגדולה "תורת חיים" בעיר העתיקה והיה רודף צדקה וחסד. בעל הדרת פנים מופלאה והוד נסוך על פניו. רבות בשנים שימש כמוהל ומל את אלפי ילדי ירושלים וסירב כל ימיו לקבל תמורה על עבודתו. כשהוזמן למול בשב"ק, היה מכתת רגליו למקום הברית גם למקומות רחוקים כמו כפר השילוח או מוצא הסמוכה לירושלים, ומכאן כינויו: "ר' נחום המוהל".

שימש כחבר בוועד שכונת "בתי מחסה" מיסוד אביו וזקנו מנהלי כולל הו"ד. כאביו שימש גם כחבר בחברה קדישא של עדת הפרושים בירושלים. חי בצמצום מדמי החלוקה ומהכנסתו כשותף בבית הדפוס של ר' יצחק נחום לעווי.

נשא את מ' לאה רייזל בת ר' משה נחום וואלענשטיין ראב"ד ירושלים שנים רבות. חותנו זה הבטיח לו נדוניה כמנהג בעלי בתים חשובים ויצא לעיר הולדתו בהונגריה כדי לקבל תמיכה מבני משפחתו. כאשר הגיע לעירו ראה עשן מיתמר מעל בתי היהודים ולהווייתנו נודע לי כי בתי קרוביו נשרפו והם ירדו מנכסיהם. באין מושיע, שב לירושלים ולא ידע לשית עצות בנפשו כיצד לסלק את דמי הנדוניה. בצר לו פנה לביהכ"נ ושפך שיחו לפני בוראו ולפתע נכנס לשם מחותנו ר' יהודה ברגמן. לתמיהתו על בכייתו סיפר לו ר' משה נחום אם אשר אירע לו, וברוב צדקותו השליש ר' יהודה בידו את כל הסכום בלי שייוודע לאי-מי מהיכן מקור הכסף. כך נכנס ר' נחום לחופה והקים בית נאמן בישראל. חמשת הבנים ושלש הבנות שנולדו להם האריכו ימים והעמידו דור ישרים יבורך.

ר' נחום נפטר בירושלים בהיותו כבן שישים, ביום י"ח באלול תרפ"ו ונטמן בהר הזיתים בסמיכות לציון זקנו ר' נחום משאדיק. את נוסח מצבתו כתב מרן הגרי"ח זוננפלד: "מאבני עיר הקודש ומיוחסיה, שמו על שם זקנו הקדוש, איש תואר נכבד, היקולו וחינוכו בקדושה, עשה חסד לחיים ולמתים לאלפים". וזוגתו האריכה ימים ודרה בעיר העתיקה אצל

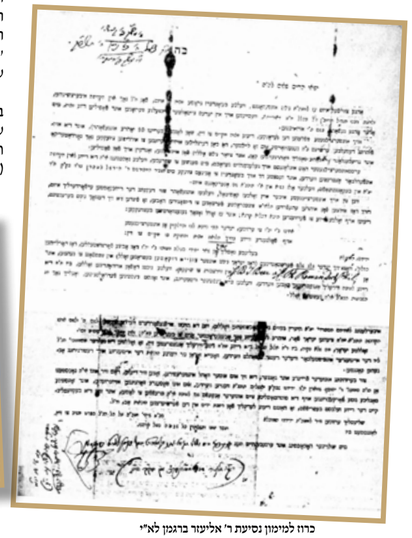

כרוז למימון נסיעת ר' אליעזר ברגמן לא"י

האחים ר' שמעון ור' יהושע ברגמן בני ר' נחום שו"ב

בתה מ' מרים רבינוביץ. בעת המצור בשנת תש"ח, הצליחו להוציאה לעיר החדשה ונפטרה באותה שנה ביום כ"ב במנ"א ונקברה באופן זמני מחוץ לחומות. לאחר שנת תשכ"ז הועברו עצמותיה להר הזיתים.

ר' נחום שימש כבעל תפילה בביהכ"נ שב"בתי מחסה", וכאשר נפטר סמוך לימים הנוראים היתה זוגתו עצובה על כך שנפקד מקום בעלה מעמוד התפילה. הגרי"ח ציוה לבנו ר' שמעון לירד לפני התיבה, במנקו שאמנם אין המנהג לאבל להתפלל כש"ץ אך מפני צער האלמנה יעשה כך, ותחי נפשה.

צאצאיו:

א. ר' **אליעזר ברגמן**. וזוגתו מ' צביה זלאטש בת ר' שמעון מנחם פישמן-ליבעזאהן מגזע הרה"ק ר' ליבער הגדול מבארדיטשוב.

ילדיו: 1. ר' משה ברגמן רב בתי כנסיות בירושלים ורב ישיבת מירון, בעל ה"יזיבולא בתרייתא" (אבי רמ"צ ראש ישיבת הרשב"ץ). 2. ר' שמעון מנחם ברגמן. 3. ר' אברהם ברגמן (חותן רב"צ קלצקין). 4. מ' רבקה זוגת ר' דוד סנדר.

ב. ר' **יעקב לייב ברגמן** בארה"ב. וזוגתו מ' זיסל בת ר' יצחק שלמה בלויא. תלמיד חכם מופלג אשר נפטר בצלילות הדעת בהיותו כבן ק"ג. השאיר חתנים תלמידי חכמים: 1. ר' אורי ברודא. 2. ר' משה רוטנברג. 3. ר' יעקב דוד ליס. 4. הרב פרנקל.

ג. ר' חיים יהודה ברגמן אב"ד נירנברג. נולד בשנת תרמ"ו. בט"ו במנ"א תרס"ד נשא את מ' אלטע מרים נחמה, שנולדה בשנת תר"ן, בתו של ר' משה צבי מינצברג ב"ר אברהם אליעזר אב"ד יזופאוו חתן הרה"ק ר' יצחק דוד בידרמאן מלעלוב בן הרה"ק ר' משה מלעלוב בן הרה"ק ר' דוד מלעלוב ז"ע"ע. מפאת המחסור והרעב נסע לגרמניה. היה תלמיד חכם עצום, שימש דיין ומגיד שיעור בישיבה בקהילת "עדת ישראל" בעיר נירנברג. שב ארצה בתרצ"ג, נפטר בעיר העתיקה של ירושלים בשנת תש"ד ונטמן בהר הזיתים.

ילדיו: 1. מ' רבקה זוגת ר' יוסף מאיר כהן. 2. מר אברהם אליעזר ברטורא (ברגמן). מחבר ספרים, ביניהם הספרים: "יישאו הרים שלום" ו"בלב קשוב" לתולדות ר' אליעזר ברגמן, אבי המשפחה. 3. ר' יחמיאל ישעיהו בר-חי (ברגמן). 4. הג"ר שלמה זלמן מן-ההר (ברגמן). נולד בירושלים בשנת תרע"א ונקרא ע"ש ר' שלמה זלמן בהר"ן (דוד סבו). היה גדול בתורה

קבלה בחתימת ר' אליעזר ברגמן

ופוסק וגם איש חינוך ומעש. במצור על העיר-העתיקה בתש"ח נשא בעול הציבור, נלקח בשבי ושימש כרבם של השבויים בעבר-הירדן. כל שנותיו הרבין תורה לרבים וכיהן כרבה של שכונת 'בית-וגן' במשך ארבעים שנה. נפטר בשיבה טובה ביום כ"ו באלול תש"ס ונטמן ע"י סבו הגדול ר' אליעזר ברגמן, אבי המשפחה. 5. מר מרדכי ברגמן. שירת בחיל האוויר המלכותי של בריטניה כדי להשתתף במלחמה נגד הנאצים ונהרג בתאונת מטוס במצרים.

ד. מ' רבקה זוגת ר' **רפאל ישראל לבל**, ממונה כולל אמשטרדם

צאצאיו:

א. ר' **יונה רוזנבאום**. למד מפי הג"ר מנחם מענדל קארגויא מפורדה תלמידם של רבי נתן אדלר ורבי פנחס הורוויץ מפרנקפורט, וקיבל ממנו רוב תורתו. סידר את כתב היד של רבו זה והוציא לאור את ספרו "גידולי טהרה" בשנת תר"ח על הלכות מקוואות ושו"ת. הרבין תורה בעירו וייסד ישיבה לבחורים במקום מגוריו צעל. נפטר בשנת תרנ"ה ועתוני התקופה "המליץ" ו"האיזראעליט" קשרו עליו מספד מר.

ב. ר' אליהו רפאל רוזנבאום. זכה לחתנים גדולי תורה: ר' דוד הויפמן, מרביץ תורה בישיבת הרבנים בברלין מיסודו של הג"ר עזריאל הילדסהיימר (וי"א שהיה חתן אחיו ר' יונה); ור' אברהם וקסלר אב"ד שוואבאך.

ג. מ' סילה זוגת ר' אליעזר ברגמן (לעיל).

<<

חוקים מפלים ומדי שנה היה נוסע פעמיים, שלש ויותר למינכן, שוהה בה שבועות מספר כדי להפגש עם השרים והמקורבים למלכות ולהשתדל לטובת היהודים. בקסמו ובכשרונו מצא מהלכים אל כל השרים רבי המעלה וכאשר היה מופיע היו אומרים: "הנה הגמון היהודים מצעל בא"...

אחת הגזרות היה חוק המאפשר רק לבן אחד בכל משפחה להנשא. מסיבה זו, עקרו בחורים רבים מהמדינה. לאחר מאמצים מרובים, הצליח ר' מענדל לקבל אישור לראיון עם המלך מקסימיליאן השני מושל בואריה. הביקור נקבע ליום שבת ור' מענדל, שהיה אז בא בימים, הלך דרך ארוכה עד שהגיע לארמון. למלך נודע מהליכתו הארוכה ולאחר השתדלותו ביטל את החוק. לאות הוקרה שלח המלך למענו כתשורה מקל-הליכה עם גולת כסף בראשו ועליה חרוט המסמל של בית המלוכה. המקל השתמר אצל נכדו הד"ר ווינטר עד אשר נאבד בצוק העתים.

פעל רבות לטובת יישוב ארץ-ישראל ובהשתדלותו והשפעתו עלו ראשי משפחות גולדשמידט ושלאנק, שהיו אח"כ מראשוני החברים בכולל הו"ד. בתקופתו החלה הרפורמה להכות שורש וענף והפילה חללים מישראל, והוא עמד נגדם ונלחם למען דרך התורה הצרופה. הוא אף פעל להדחת הרב הרפורמי בווירצבורג והעלה על מקומו את הג"ר יצחק דב באמברגר.

מצאצאיו הסתעפו משפחות מכובדות בישראל, וצאצאיו נמנו אל מחנה היהדות החרדית, שומרי התורה והמצוות באשכנז.

נפטר זקן ושבע ימים כבן פ"ח שנים, י"א בתשרי תרכ"ט ונטמן בעירו. הספד עליו נדפס בעתון "איזראליט" ושם הובאו מקצת תולדות חייו.

צאצאיו:

א. ר' יונה רוזנבאום. למד מפי הג"ר מנחם מענדל קארגויא מפורדה תלמידם של רבי נתן אדלר ורבי פנחס הורוויץ מפרנקפורט, וקיבל ממנו רוב תורתו. סידר את כתב היד של רבו זה והוציא לאור את ספרו "גידולי טהרה" בשנת תר"ח על הלכות מקוואות ושו"ת. הרבין תורה בעירו וייסד ישיבה לבחורים במקום מגוריו צעל. נפטר בשנת תרנ"ה ועתוני התקופה "המליץ" ו"האיזראעליט" קשרו עליו מספד מר.

ב. ר' אליהו רפאל רוזנבאום. זכה לחתנים גדולי תורה: ר' דוד הויפמן, מרביץ תורה בישיבת הרבנים בברלין מיסודו של הג"ר עזריאל הילדסהיימר (וי"א שהיה חתן אחיו ר' יונה); ור' אברהם וקסלר אב"ד שוואבאך.

ג. מ' סילה זוגת ר' אליעזר ברגמן (לעיל).

תמונה נדירה של ר' אברהם בנימין ברגמן בלכתו בעיר העתיקה להיטהר לכבוד יום הכיפורים

בעיר העתיקה. נפטרה בלי בנים בכ"ג במנ"א.

ה. ר' **שמעון ברגמן** שו"ב. שימש כשוחט ובודק ומוהל בירושלים. נשא את מ' שרה בת דודו ר' דוד זיידיל שלזינגר (מובא לקמן). נפטר ז' בסיון תשכ"ט וזוגתו י"ב באלול תשכ"ז.

ילדיו: 1. ר' דוד ברגמן, נפטר כ"א בתשרי תשי"ג. 2. ר' יוסף משה ברגמן, ממנהלי ביה"ח "ביקור חולים" בירושלים במשך שנים רבות. 3. ר' נחום ברגמן שו"ב ומוהל. 4. מ' רחל הורביץ. 5. מ' אהובה קב.

ו. ר' **יהושע ברגמן** שו"ב. זוגתו מ' אסתר בת ר' שמעון ומ' חיה (לבית המבורגר) שפיצר.

ילדיו: 1. ר' נחום ברגמן, זוגתו מ' רבקה בת ר' ישראל אשר וואלעס. 2. ר' משה ברגמן, זוגתו מ' לינה בת ר' מרדכי שטיין. 3. מ' שרה זוגת ר' יעקב אילון ב"ר שלמה הרשקוביץ. 4. מ' רחל יוכבד זוגת ר' יצחק אלידע ב"ר מאיר לידא. 5. מ' רבקה זוגת ר' ישראל ב"ר יעקב לייב פוטרמן.

ז. מ' מירל זוגת ר' **שמואל בן-ציון רבינוביץ**, מחשובי חסידי חב"ד בירושלים. ממונה "חברת תהילים העולמית" שנתייסד בידי כ"ק אדמו"ר הריי"ץ זי"ע בשנת תש"ב, ומנהל ישיבת "מדרש שמואל" שע"י "כולל חב"ד", בביהכ"נ דחסידי חב"ד "צמח צדק" בעיר העתיקה.

ילדיו: 1. ר' נחום רבינוביץ, מזקני וחשובי חסידי חב"ד. 2. מ' חיה שרה זוגת ר' מרדכי ב"ר זאב דב לודמיר. 3. ר' הלל רבינוביץ, מחשובי משפיעי חב"ד בשכונת "שיכון חב"ד" בירושלים. 4. ר' דובער רבינוביץ, מחשובי עסקני ירושלים וחבר העיריה. 5. ר' משה ליפא רבינוביץ, מיקירי חסידי חב"ד בירושלים. 6. ר' חיים יהודה רבינוביץ אב"ד בירושלים.

ח. מ' הדסה זוגת ר' **שמעון אגסי** ב"ר שמואל מנחם מענדל אגסי בן החכם ר' יצחק אגסי מחכמי בגדד.

ילדיו: 1. מ' נחמה זוגת ר' יעקב איידלשטיין (אבן-חן). 2. מ' חנה. 3. ר' נחום אגסי. 4. ר' יצחק אגסי. 5. מ' ישראלה זוגת מר יהודה אלירז.

הגאון רבי ישראל זאב מינצברג
ראב"ד בד"ץ החסידים בירושלים ומגדולי פוסקי ההלכה חתן ר' יהודה ברגמן

מגדולי פוסקי ההלכה בירושלים וממרביצי התורה המפורסמים בה. ראב"ד לעדת החסידים בירושלים, רב ומו"ץ בירושלים העתיקה ובשכונת קטמון לגולי היישוב שבין החומות.

נשא את מ' אסתר גיטל בת"ר יהודה ברגמן ונפטרה במבחר שנותיה ביום ט"ו באדר. בעלה הגדול נשאר בגפו שנים רבות והתבטא כי התורה היא משוש חייו.

נולד ביום י"ד באלול תרל"ב בעיר טורבין שבפולין לאביו ר' משה צבי מינצברג, בנו של ר' אברהם אליעזר אב"ד יוזעפאוו שבפולין (הנזכר לעיל). בשנת תרל"ז עלה אביו בגפו לארץ הקודש לאחר שנאלץ להמלט מפולין מפני גזרת הצבא ונדד לאוסטריה. שנה לאחר מכן, בשנת תרל"ח, עלתה משפחתו, זוגתו מ' גאלדע, הבן והבת, בעקבותיו. כשנה לאחר מכן, בשנת תרל"ט, הגיע גם הסב הג"ר אברהם אליעזר,

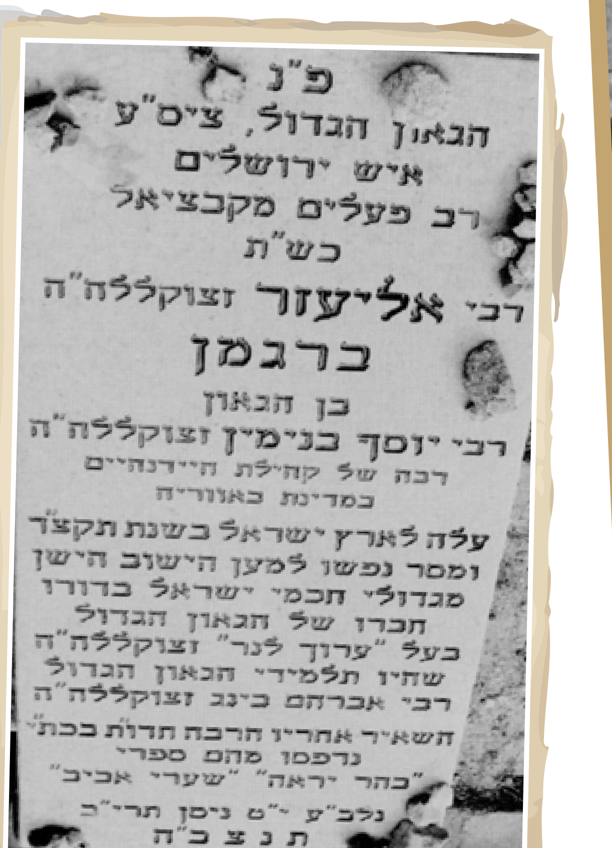

מצבת ר' אליעזר ברגמן

לאחר ששריפה פרצה בעירו וראה בכך סימן משמים לקיים את התנאי שכבר נכתב בשטר אירוסיו עם נכדת הרה"ק ר' משה מלעלוב, והשתקעו בירושלים העתיקה.

מילדותו התבלט בתפיסתו המהירה, בהבנתו העמוקה ובזכרונו המופלא, ומעל לכל - בשקדנותו העצומה. טרם הגיעו לגיל המצוות, כבר התנבא עליו דודו הג"ר ירחמיאל ישעי' מינצברג "העילוי מליקאווי", כי הוא עתיד להיות לאילנא רברבא.

לאחר שהתייתם מאמו בהיותו עול ימים, התגדל על ברכי זקנו הגדול אשר היה למורו ורבו וממנו קיבל רוב תורתו. הוא הכיר בכשרונותיו הברוכים ובייחוד בכח התמדתו, וניבא לו גדולות ונצורות.

מנעוריו עמד בקשרי משא ומתן בהלכה עם גדולי דורו, ובהם הג"ר שלמה זלמן פראדקין מלובלין בעל ה"תורת חסד", הגרי"ל דיסקין אב"ד בריסק דליטא ועוד. מנעוריו התייגע באהלה של תורה ונשא נפשו אל ההלכה הצרופה.

שנים מספר שימש כראב"ד לעדת החסידים בירושלים. יותר משישים שנה שימש בהוראה ונודע כאחד הפוסקים בירושלים ורבים פנו אליו בשאלות שונות. ביתו היה לתל תלפיות והוא שיגר את תשובותיו בהלכה לכל קצווי תבל. הג"ר משה קליערס, רבה של טבריה, עמד עמו בקשרי הלכה הדוקים ביותר וסיפר, כי בשאלות חמורות לא רצה לפסוק בטרם קיבל את חוות דעתו. התקרב אל הגאון הישיש מהרש"א אלפנדרי אשר חיבבו מאד ולפי בקשתו היה מבקר

הגאון רבי ישראל זאב מינצברג ראב"ד בירושלים

במעונו בכל יום שישי, עסק עמו שעות אחדות בתורה והלכה ואמר עליו שחידושיו טובים ואמיתיים. מעניין להוסיף, כי פעם התגלע ביניהם ויכוח אודות אתרוגים מורכבים ור' וועלויל לא הסכים עמו ואף כתב תשובה נגדית. בסופו של דבר קיבל מהרש"א את דעתו ופרסם כי חזר בו לאחר שהתברר כי הצדק עם הצד השני. גם כ"ק מרנן האדמו"רים מגור ובעלזא זי"ע, היו פונים אליו בקביעות לדעת את המעשה אשר יעשון. כמו כן מסופר, שכ"ק אדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" מגור זי"ע, היה משגר אליו מדי שנה קוויטל להזכירו לטובה בכותל המערבי.

לבד מגדלותו בתורה, היה מסביר פנים לכל אדם קטן כגדול. התרחק ממחלוקת והתנהג בענייות ובשפלות והיה אוהב את כל הבריות כגופו. איש חמודות וחכם ארזים, אוהב שלום ורודפו, מעולם לא הקפיד ולא סרה צהלתו מפניו.

באישיותו המיוחסת והסגולית כאיש אשכולות, אחז גם בפלך העסקנות הציבורית ועמד בראשות מוסדות ציבוריים שונים, ביניהם: מראשי ישיבת "חיי עולם", מנאמני כולל "ורשא-פולין" ויו"ר "הוועד הכללי". בייחוד פעל רבות למען "בית היתומות הכללי" (וויינגרטן) בירושלים, שהיה בין מניחי יסודותיו ועמד בראשו למעלה מיובל שנים, ועוד זכה לראות בחייו את בנין המוסד המפואר שנבנה על תילו. את כל תפקידיו הציבוריים עשה בהתנדבות וסירב כל ימיו לקבל פרוטה על כך.

אהב את ארץ ישראל מאד וחי בה כשמונים וארבע שנים מאז שהגיע אליה בשנת תרל"ח. רק פעם אחת יצא את הארץ לשנתיים, ובמהלכן ביקר אצל גדולי הרבנים והאדמו"רים במרכזי היהדות דאז בפולין ובגליציה והפליא את כולם באישיותו. בחבבו את הארץ כתב חיבורים רבים בענינים שונים ובייחוד בנושאי יישוב הארץ וההלכות התלויות בה. בנושא זה חיבר את ספרו "יישוב ארץ ישראל", ובו דן בהרחבה על מצוות יישוב הארץ בזמן הזה.

קונטרס חשוב בהיתר עגונות פרסם לקראת סיום מלחמת העולם השניה בשנת תש"ד, ועל פיו הותרו עגונות רבות שבעליהן נעלמו בשואה. גם לאחר המלחמה בתש"ח נעזרו בחיבורו זה להתיר עגונות. פרסם חיבורים נוספים: "זאת חוקת התורה" בענין בחירת נשים לוועד הלאומי, "שליחות בתרומה", "פירות שביעית" ועוד. חלק מחיבוריו נדפסו מחדש ע"י בנו יחידו.

כשבעים שנה רצופות היה דר בעיר העתיקה. הגרי"ח זוננפלד הפציר בו להשתקע בשכונת "בתי מחסה" והשתדל להשיג בעבורו דירה חינם ב"חצר שטרויס", באומרו: "יותר משר' וועלויל זקוק לדירה, זקוקים לו ירושלים ותושביה". בשלהי השלטון הבריטי, כיהן כרבה האשכנזי של העיר העתיקה בירושלים. במלחמה הקשה, של שנת תש"ח, כאשר הגיע אל המסקנה כי אין תקוה ויכולת לעמוד מול הלגיון הירדני, יצא יחד עם הג"ר בן ציון חזן ראש ישיבת "פורת יוסף", בערש"ק, י"ט באייר תש"ח, כדי למסור ללגיון הירדני את כניעת תושבי הרובע. יחד עם הפליטים עזב את העיר העתיקה בה דר כשבעים שנה מיום שבא ארצה והשתקע בשכונת קטמון.

מאות תשובותיו בהלכה ירדו לטמיון עם חורבנה של העיר העתיקה בשנת תש"ח. הגרי"ז כאב מאד את כליון כתביו. השתדל לשחזר מחדש את חלקם לפי יכולתו ובערוב ימיו, סידר את כתביו והכינם לדפוס אך נפטר עוד לפני שיצא הספר לאור בהיותו כבן צ', ביום שישי ערש"ק, י"ז באד"ב תשכ"ב. הספר שקיבל את השם "שארית ישראל", מפני שבו רק חלק מהכתבים הרבים, נדפס בידי בנו לאחר פטירת המחבר בשנת תשכ"ג.

צאצאיו:

א. מ' גולדא פעריל, נישאה לר' **מאיר לייב פישמן-ליבערזאהן** מחשובי חסידי באיאן. בזיוו"ר נשא את מ' שרה בת ר' יהודה ברגמן (ב"ר אליעזר ברגמן הראשון נשוא מאמרנו), ולאחר שלא נולדו להם בנים זמן רב נסעו יחד אל כ"ק אדמו"ר ה"פחד יצחק" מבאיאן, והוא בירך רק אותו בבנים. לאחר שחזרו נפטרה זוגתו בקיצור ימים, ומכיון שהיה כלי מפואר ואיש צדיק לא רצו להוציא מהמשפחה ונשא את אחותה העלמה מ' גולדא פעריל. הוא נפטר בפתע במבחר שנותיו בשנת תרע"ו, בעת מלחמת העולם הראשונה, והשאיר את זוגתו עם שלשת יתומיה, כשהקטנה בת שבועיים בלבד. על מצבתו נחרת: "משופרי ויקירי דירושלים". היא היתה צדקנית ואשת חיל ולמרות אלמנותה חגרה בעוז מתניה והתפרנסה ממכולת שניהלה. למרות שאחד מגדולי הדור ביקש להנשא לה, לא אבתה לעשות כן באומרה שהיא זכתה כבר לבעל גדול ומשמים נגזר עליה שיסתלק בקיצור ימים. נפטרה ביום כ"ו באד"ב תש"ו.

ילדיו: 1. ר' שמעון מנחם פישמן. 2. מ' שרה זוגת דודה ר' חיים יהודה מינצברג. 3. מ' צירל לאה זוגת ר' בנימין אייזין.

ב. מ' יענטא לאה, זוגת ר' **חיים משה נחמיה לבל**, נכד הג"ר משה נחמיה כהנוב מחאלסאוויץ דיין בירושלים וראש ישיבת "עץ חיים".

ילדיו: 1. מ' חנה שרה אפשטיין. 2. מ' חיה לאזאר. 3. ר' אברהם לבל באר"ב. 4. ר' יונה לבל, מגדולי חסידי ברסלב.

ג. מ' חיה פרידל, זוגת בן דודה ר' **יחיאל יהודה שלזינגר**, (להלן).

ד. מ' דבורה חנה זוגת ר' אברהם ב"ר נחמן יוסף וילהלם. תלמיד חכם מופלג ובקי מופלא בתורה. הרביץ תורה יותר מארבעים שנה בישיבת "חיי עולם" והעמיד תלמידים רבים. שנים רבות עבד ב"אוצר הפוסקים" ואף נסע לחו"ל לטובת המכון. התפרסם בידיעתו המופלאה בהלכות מקוואות ומרן ה"חזון איש" הפנה אליו שאלות בנושאים אלו, ובהשגחתו נבנו מקוואות רבים בארץ. הו"ל את הספר "הלכה ברורה" בשני חלקים על הלכות מקוואות ונדה בהסכמות גאוני הדור. כמו"כ חיבר את הספר "זכור לאברהם" ובו חידושי תורה

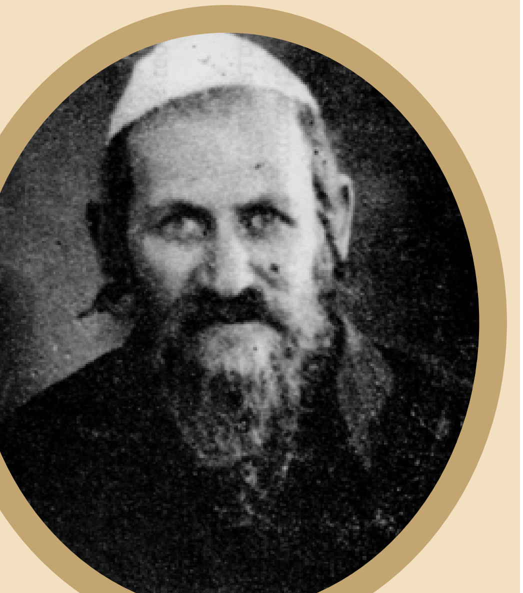

ר' נחום ב"ר אברהם בנימין ברגמן

ר' חיים יהודה ברגמן אב"ד נירנברג

מימין לשמאל: ר' מרדכי דייטש, ר' עקיבא דייטש הי"ו, ר' יחיאל יהודה שלעזינגער, ר' אברהם וילהלם, ר' אברהם ברוך דייטש, עומד מאחוריהם: ר' חיים יהודה מינצברג

בענייני הלכה בעריכת נכדו.

ילדיו: 1. מ' אסתר גיטל זוגת ר' יוסף דויטש מב"ב. 2. מ' גולדה לאה זוגת ר' אליעזר חאנעס באנטוורפן. 3. מ' רבקה רחל זוגת ר' מאיר ליב רוגזינצקי בלייקווד. 4. מ' שרה זוגת ר' ישראל גרינפלד באר"ב. 1. ר' שמעון חיים וילהלם באר"ב.

ה. ר' **חיים יהודה מינצברג**. מחסידי קארלין, תלמיד חכם עצום ועובד ה' משכמו ומעלה. נהג להשכים קום בבוקר ויגע בתורה שעות ארוכות בשיעורים קבועים. נפטר ז' בטבת תשמ"ז. מזוגתו מ' שרה בת אחותו מ' גולדא פעריל, נולדו לו מספר ילדים שנפטרו בצעירותם ונשארה בת יחידה.

ר' דוד זיידיל שלזינגר
ב"ר עקיבא יוסף שלזינגר בעל ה"לב העברי" חתן ר' יהודה ברגמן

תלמיד חכם מופלג ובן עליה, מחשובי חסידי חב"ד בירושלים. יגע בתורה ואביו אשר חיבבו מאד, מביא פעמים רבות חידושים ממנו בספריו. עסק בצורכי ציבור באמונה, ובעת מלחמת העולם הראשונה יצא לשליחות חשאית יחד עם ידידו ר' אהרן אטינגר אל המושל הצבאי התורכי, כדי להשתדל אצלו לשחרר את בחורי ירושלים שנלקחו לצבא התורכי. הם שיחדו את המושל בדמים מרובים, ועל אף שבתחילה גער בהם על כך, לבסוף נטל את הממון ושחרר את הבחורים.

שמר מכל משמר על דרך התורה הצרופה וביצר את חומות היהדות בארץ הקודש.

מסופר כי רכש עם קבוצת שותפים מגרש בתל אביב ולאחר תקופה, הגיעו אליהם חברי הנהלת הגימנסיה העברית וביקשו לרכוש את המגרש בסכום עצום שהיה גדול פי כמה מהסכום שהשקיעו. ר' דוד סירב להצעה כדי שלא להרבות את גבולות המוסד הפסול, אך לשותפיו לעסקה קרץ הסכום הגדול, ומשום כך עמד ר' דוד וויתר על חלקו בשותפות כשהוא מקבל את הסכום שהשקיע בלבד.

היה מראשי פעילי כולל "שומרי החומות" ועשה רבות למען בני הכולל. בתבונתו הצליח בדרך מיוחדת לרשום נכסים רבים בספרי הממשלה, מחשש שיוחרמו ע"י השלטון התורכי. כמו"כ סייע לבית היתומות הכללי (וויינגרטן).

ר' דוד נפטר במגיפה בימי מלחמת העולם הראשונה, בליל שב"ק ד' דחנוכה, כ"ח בכסליו תרע"ז. לאביו נודע דבר פטירתו בשבת-קודש אך עצר עצמו מלהתאבל בשבת, וכאשר ביקשו לערוך לו "מי שבירך" לרפואתו, התבטא אביו שאין צורך כבר לברכו כי כבר שבק חיים ואח"כ התאבל עליו מאד. זוגתו מ' מרים בת ר' יהודה ברגמן נפטרה כ"ט בטבת.

צאצאיו:

א. ר' **יחיאל יהודה שלזינגר**. איש חינוך ומעש מיקירי קרתא. שימש כמשגיח בת"ת "שומרי החומות" כיובל שנים והעמיד תלמידים רבים. תלמיד חכם ובן עליה. נפטר כ"ד באלול תשל"ד. נשא את מ' חיה פריידא בת דודו הג"ר ישראל זאב מינצברג.

ילדיו: 1. ר' דוד, חתן ר' משה אהרן סג"ל. 2. ר' נחום, חתן דודו ר' משה הולצמן. 3. ר' משה מאיר, חתן ר' אברהם אבא קולסקי. 4. ר' אברהם חיים, חתן ר' זאב קרוטהיימר. 5. מ' אסתר גיטל זוגת הגה"ח ר' מרדכי דוד בן הרה"צ רבי מתתיהו דייטש. תלמיד חכם בעל שיעור קומה אשר התפרסם בהתמדתו העצומה, כאשר כל ימיו יגע ועמל בתורה ולא פסיק פומיה מגירסא. קידש וזיכך עצמו והיה דבוק ברבותיו. דר בשכונת קטמון והיה בה מפארי השכונה. נלב"ע ביום ג', כ"ג באד"א תשמ"ו ונטמן במרומי הר הזיתים.

ב. ר' **שלמה זלמן שלזינגר**. ירא שמים מרבים ונהנה מיגיע כפיו ביושר. ממשכימי קום ולא נהנה מכתרה של תורה שעמל בה כל ימיו. נפטר י"ז במנ"א תשל"ג. זוגתו מ' שיינא מושקע נחמה בת ר' מרדכי זיידל לודמיר.

ילדיו: 1. זוגת ר' יוסף ב"ר חיים יצחק יהושע ציינווירט, מראשי "קהל חסידי ירושלים". 2. ר' דוד מרדכי שלזינגר, מחשובי חסידי קארלין-סטאלין. 3. זוגת ר' בן ציון ב"ר ארי' מרדכי רבינוביץ, מחשובי חסידי באיאן. 4. זוגת ר' יהושע ב"ר חיים אלעזר ווקסלשטיין, מגדולי למדני ירושלים. 5. ר' עקיבא שלזינגר, זוגתו לבית פייגער. 5. זוגת ר' אברהם חיים פרידמן, מחשובי חסידי גור. 6. ר' זאב וואלף שלזינגר באר"ב, חתן ר' יו"ט שמחה עהרליך. 7. ר' שמעון יהודה שלזינגר ז"ל באר"ב, חתן ר' ישראל ווינער.

ג. ר' **שמעון הלל שלזינגר**. תמכין דרבנן ואיהו גופיה צורבא מרבנן. זכה לשני שולחנות ותורה וגדולה התאחדו על שולחנו. בבעלותו היתה מאפיית לחם שאח"כ התפרסמה כמאפיית לנדנר. סבו ר' עקיבא יוסף, שהקפיד מאד על מאכליו, היה אוכל רק מלחמו בסומכו על יראת השמים שבו. נפטר עש"ק, כ"ו באדר תש"ן ונטמן בהר המנוחות. זוגתו מ' אסתר הענדיל בת ר' ראובן שלמה יונגרייז. זכה לבנין וחתנין רבנן.

ילדיו:

1. . ר' דוד שלעזינגער, חתן ר' שמואל דייטש. 2. ר' משה בנימין שלעזינגער (נפטר כ"ו בסיון תשמ"ב), חתן ר' אברהם מרדכי יוזביץ. 3. ר' ברוך ראובן שלמה שלעזינגער (בעל "ברכת ראובן שלמה" עה"ת וש"ס), חתן ר' רפאל אלעזר גולדשמידט. 4. ר' יהודה שלעזינגער, חתן ר' צבי עקיבא רוטמן. 5. ר' עקיבא יוסף שלעזינגער (נפטר י"ד באייר תשט"ו). 6. זוגת ר' יעקב גדליהו ב"ר שמואל תפילינסקי (נלב"ע ט"ז באדר תשס"א). 7. זוגת ר' נתן נטע ב"ר יעקב מנחם פריינד. 8. זוגת ר' צבי אלעזר ב"ר שמואל קניגסברג (נלב"ע י"ח בכסליו תשס"ב). 9. זוגת ר' מנחם מענדל ב"ר שלמה צבי אטיק. 10. זוגת ר' מאיר ב"ר ברוך בענדט איזאק. 11. זוגת ר' יצחק ב"ר שלמה זלמן (בהר"ן) וייספיש. 12. זוגת ר' נתן נטע ב"ר פינחס בריז"ל.

ד. מ' שרה זוגת ר' שמעון ברגמן שו"ב (הנ"ל, ב"ר נחום ברגמן, ושם תולדותיו).

ה. מ' אלטע, זוגת ר' **משה ב"ר שמעון הולצמן**. בן חיל ורב פעלים, ירא שמים מרבים אשר עסק במסחרו באמונה.

ילדיו: 1. ר' דוד הולצמן, חתן ר' צבי ארי' אייכלר. 2. ר' יהודה הולצמן, חתן ר' דוד זכריה וואלעס. 3. ר' חיים הלל הולצמן, חתן ר' חנן יוחנן גולדברג. 4. ר' עקיבא יוסף הולצמן, חתן ר' חיים יהודה שטרן. 5. זוגת ר' לייבוש ב"ר שמואל דייטש. 6. זוגת ר' דב וולר. 7. זוגת ר' אברהם חיים ב"ר פנחס צבי לווינזון (נכד ר' הלל מקולומייא). 8. זוגת ר' נחום ב"ר יחיאל יהודה שלזינגר. 9. זוגת ר' שלמה אהרן ב"ר משה נתנאל ורטהיימר.

ו. מ' לאה, נפטרה כ"ו בסיון. זוגת ר' **חיים ישראל ב"ר יהושע העשיל הלטובסקי**. מתמיד עצום ותלמיד חכם מופלג. לא פסק פומיה מגרסא ושקד על דלתי התורה כל ימיו.

ילדיו: 1. זוגת כ"ק אדמו"ר ר' אהרן ב"ר מנשה רוזנפלד מפינסק-קארלין. 2. ר' דוד. 3. זוגת ר' חנוך העניך ב"ר שלום וגשל, מייסד בית ההוצאה לאור "וגשל" המפורסם ומהדיר ספרים רבים. 4. זוגת ר' מאיר ב"ר יחזקאל הירשמן. 5. זוגת ר' משה ב"ר רפאל אויערבאך. 6. זוגת ר' שמעון שמעלקא ערבליך. 7. זוגת ר' יצחק וינוגרד. 8. זוגת ר' שאול ב"ר אפרים פישל רוזנר.

מקורות: "אילני יחס" ח"א לר' בצלאל ברנשטיין ז"ל; "ישאו הרים שלום, - קובץ מכתבי ר' אליעזר ברגמן וזוגתו בהוצאת מר אברהם ברטורא והספר "בלב קשוב" לתולדותיו בעריכת הנ"ל; "ההר הטוב הזה" לתולדות ר' שלמה מן-ההר בעריכת בתו מ' פ. שטיינר תחי' (תשו"ח לה על אדיבותה ועזרתה); הקדמת ספר "שארית ישראל" להגרי"ז מינצברג; "מורי האומה" לתולדות הגרי"ז; "דמויות הוד" מר' אהרן סורסקי לתולדות הגרי"ז; "תולדות חכמי ירושלים" עמ' 254; "שלוחי א"י" עמ' 13; שני מאמרים על ר' אליעזר ברגמן בקבצי העת "תלפיות". תשו"ח להרה"ח ר' מאיר אייזן, הרה"ג ר' משה (ברא"א) שיינברגר והרה"ח ר' י"א שווארץ על סיועם במאור פנים.

תגובות, הארות וקורות משפחות, תתקבלנה בברכה ויתפרסמו בספר שייצא בע"ה לאור. מייל: hazadikim@gmail.com ובפקס: 0577-962460.

חתונת נכדת ר' נחום ברגמן
מימין לשמאל: מסדר הקידושין רבי דוד מראחמיסטריווקא, ר' ברוך וויינשטוק, ר' נחום ברגמן, ר' אהרן לב, החתן